

הגשר לקשר

שב"ס משתף פעולה עם ארגון הצלב האדום במטרה לאפשר למי שנדרשים מהם אישורים מיוחדים לבקר את בני משפחותיהם הכלואים ■ ג'ואל נתנאל היא החוליה המקשרת בין שני הארגונים ■ היא מתכננת את ביקורי המשפחות ובודקת את היחס למבקרים במתקני שב"ס ■ עבודה עם אמונה

מאת: אביב מסיקה

עימותים מזוינים וכיבוש. הצלב האדום הבינלאומי מתעד בשיטתיות הפרות לכאורה של המשפט ההומניטארי הבינלאומי, מדווח על ממצאיו לרשויות הנוגעות בדבר ועוקב אחר הטיפול בהמלצותיו.

הוגה ומייסד הצלב האדום הוא ז'אן אנרי דונאנט, שזכה ב-1901 בפרס נובל לשלום על יוזמתו זו. דונאנט הושפע ממראה הפצועים שלא קיבלו טיפול הולם במלחמת צרפת-אוסטריה (1859), ולאחר המלחמה יזם את הרעיון להקים ארגון ניטרלי שיעזור לחיילים פצועים. זו היתה התשתית לאמנת ז'נבה הראשונה מ-1864, שקבעה את חוקי הטיפול בפצועים בשדה הקרב ואת הקמתו של ארגון הצלב האדום הבינלאומי. מאז נוסחו ואושררו שלוש אמנות נוספות: החלת עקרונות האמנה על הלוחמה הימית בשנת 1906, טיפול בשבויי מלחמה ב-1929 וטיפול באזרחים בזמן מלחמה ב-1949.

מטה הצלב האדום ממוקם בז'נבה, שווייץ, ובאזורנו ממוקמים משרדיו בירושלים, בתל-אביב ובעזה, עם סניפים ברחבי יהודה, שומרון ורמת הגולן. הצלב האדום מבקר באופן סדיר עצורים פלשתיניים, הן במתקני מעצר ישראליים והן במתקני מעצר פלשתיניים. ביכולתו לדון עם הרשויות בחשאיות בנוגע לתנאי מעצר וליחס לעצירים. יצוין כי מגן דוד אדום זכה להתקבל כחבר בצלב האדום הבינלאומי רק בשנת 2006, לאחר 58 שנות מאבק שבהן הצליחו מדינות ערביות וארגונים אסלאמיים - מדינות הסהר האדום - למנוע את קבלתו.

חייבת לתרן

ג'ואל נתנאל מודה שעד היום, 20 שנה מאז החלה לעבוד בצלב האדום בישראל, היא מתמודדת עם הנהלים בכל הקשור לביקורי משפחות. היה לה הרבה זמן כדי להבין איך מתנהל ארגון אדיר כגון שב"ס. "אני נמצאת בקשר טוב עם כל בעלי התפקידים בצה"ל ובשב"ס. קצין אסירים הוא איש הקשר שלי, אבל לפעמים אני צריכה קצין מחוז או מפקד מחוז.

ג'ואל נתנאל

"כישראלית וכיהודיה
חשוב לי להראות שאנו
אנושיים.

בעיני, להיות יהודי
משמעותו להיות אנושי,
וכיהודיה זו תרומה
שעלי לתת"

על שולחנה של ג'ואל נתנאל הונחה בקשה מיוחדת מאם חורגת של אסיר, שלא קיבלה אישור משב"ס לבקר בכלא מכיוון שאין היא קרובת משפחה מדרגה ראשונה. נתנאל היא הממונה מטעם הצלב האדום על הקשר של הארגון עם שב"ס ואחראית על ביקורי משפחות במתקני שירות בתי הסוהר. באמצעותה מועברות כל הבקשות של משפחות מסניפי הצלב האדום ממזרח ירושלים ועזה לבקר במתקני שב"ס.

נתנאל היא אשה מלאת מרץ, עם יכולת תמרון מרשימה בין כל הגורמים שאמורים לספק לה את האישורים המבוקשים. 20 שנות עבודה רק עוזרות ליצירתיות שלה להשתכלל. "זה סוג הבקשות שמגיע אלי", אומרת נתנאל. "האם הווי קיבלה את כל אישורי הכניסה לישראל, אבל למתקן שב"ס נכנסים רק קרובים מדרגה ראשונה". בסופו של יום, התברר, היא לא רק הצליחה לקבל את האישור המיוחד, אלא גם ארגנה אמבולנס לאם החורגת שלא היתה במצב בריאותי טוב. כך היה גם במקרה אחר: אסיר לשעבר קיבל אישור וכבר עבר את המחסום, אך אז התברר כי שב"ס דורש ממנו אישור מיוחד בשל מעמדו כאסיר לשעבר. "יש סוג נוסף של מבקרים", מסבירה נתנאל, "כאלה שניסו להבריח משהו בעבר ונתפסו. שנים עוברות, האיש מבקש ומקבל אישור לביקור, עובר את כל המחסומים, ורק כאשר הוא מגיע למתקן שב"ס לא מאפשרים לו להיכנס בשל אותה עבירה".

הוועד הבינלאומי של הצלב האדום (ICRC - International Committee Red Cross) פועל ב-70 מדינות, בין היתר בישראל ובעזה. בניירות הרשמיים של הארגון מוגדר מעמדה של רמת הגולן כ"שטח כבוש". יהודה ושומרון מוגדרים "שטחים פלשתיניים" או "הגדה המערבית" ועזה מוגדרת כ"אוטונומיה פלשתינית". המנדט של הצלב האדום מסמיך את הוועד לפעול בכל המקומות האלה לשם הבטחת יישומו של המשפט ההומניטארי הבינלאומי, ובמיוחד אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנה על אזרחים בעיתות של

אדום עולה

אלפרדו מאלה, מתאם פעולות הגנת כלואים בצלב האדום, מבקר אצל אסירי שב"ס

אלפרדו מאלה עובר בצלב האדום כבר 22 שנה. במסגרת תפקידו כמתאם פעולות הגנת כלואים הוא מבקר אצל אסירים ועצירים, המוגדרים על ידי הצלב האדום כאנשים שחירותם נשללה מהם בעקבות סכסוך מזוין. מאלה מדגיש כי תדירות הביקורים האלה גבוהה וכי זהו הישג של הצלב האדום. הדוגמאות האחרונות קשורות למלחמה בעירק, ועוד לפני כן למלחמת איראן-עירק. השנה הוא ממלא את תפקידו בישראל, ולדבריו ישהה כאן שנה נוספת.

"הצלב האדום פועל ביותר מ-70 מדינות בעולם - רק בשנת 2006 ביקרנו חצי מיליון אסירים. אנחנו משתדלים לשפר את התנאים ואת הטיפול באסירים באמצעות דיאלוג עם הרשויות. בישראל אנחנו מבקרים פלשתינים שנעצרו כאן, ויש לנו שיתוף פעולה הדוק עם שירות בתי הסוהר. מערכת היחסים ארוכת שנים ומכובדת. על פי נוהלי הארגון, עובדי הצלב האדום הבינלאומי המבקרים אסירים בישראל, לא יהיו ישראלים או פלשתינים אלא גורמים ניטרליים, כמקובל ביתר המדינות. כך, למשל, בקוסובו מעסיק הארגון מבקרים ישראלים".

מאלה מציין כי פעילות הצלב האדום באזור קיימת כבר משנת 1948, והפעילות הרשמית עם ישראל מתנהלת כ-40 שנה. מלחמת ששת הימים היא בעיניו דוגמה לפעילות חשובה של הארגון בטיפול בשבויים ישראלים בסוריה ובמצרים. כשמאלה נשאל על שיתוף הפעולה עם שב"ס בישראל בהשוואה לשיתוף הפעולה עם מדינות האזור, ובעיקר עם הרשות הפלשתינית, הוא מגלה זהירות רבה. "אנחנו לא עושים השוואות. הדו-שיח עם שב"ס טוב והשאלות והבקשות שלנו נענות". ובכל זאת, קשה להימנע מההשוואה המתסכלת בין השמירה הישראלית על קיום החוק הבינלאומי בכל הקשור לאסירים ולעצירים, לבין חוסר הגישה של הצלב האדום לשלושת החיילים החטופים כבר יותר משנה ולחוסר המידע על רון ארד או על גיא חבר. "אנחנו מתוסכלים לא פחות", משיב מאלה. "ביקשנו ואנחנו ממשיכים לבקש גישה אליהם. אנחנו פונים לחמאס, למדינת ערב, למגוון רשויות ומבקשים עזרה. אנחנו חושבים ששלושת החיילים זכאים לביקורים מהצלב האדום, ובוודאי זכאים לכתוב למשפחותיהם. אנחנו נמשיך להתאמץ כי אנחנו חושבים שזה חלק מתפקידנו כאן. הדבר לא יורד מסדר היום שלנו, אבל לצערנו לא עובד. נשיא הצלב האדום ב'נבה קיבל את משפחות החיילים והבטיח שיעשה הכל, וכך אנו פועלים. אנו ממשיכים את קשרינו עם רשויות ועם קבוצות שונות כדי להשיג גישה לחיילי צה"ל הנעדרים מאז 2006".

הקלה מסוימת נשמעת בקולו של מאלה כשאנחנו עוברים לנתונים המספריים המרשימים של פעילות הארגון בישראל. "במהלך 2007", עדכן, "ביקרו נציגינו ב-20 מתקני כליאה ותחנות משטרה בישראל. בחמשת החודשים הראשונים של 2007 ביקרנו אצל 9,600 אנשים המוחזקים על ידי הרשויות הישראליות. נציגינו נפגשו אישית עם 4,200 אנשים המוחזקים על ידי הרשויות הישראליות ועם 331 אנשים המוחזקים על ידי הרשויות הפלשתיניות. כמו כן סיפק הארגון ל-6,300 משפחות מסמכים המאשרים קיומם של קרובי משפחה במעצר. מינואר ועד אוקטובר 2007 ארגן הצלב האדום הבינלאומי את נסיעתם של יותר מ-172,361 קרובי משפחה מעזה, מהגדה המערבית, ממזרח ירושלים ומרמת הגולן על מנת לבקר את קרוביהם העצורים בבתי כלא ישראלים. באותה תקופה העביר הארגון יותר מ-9,970 מסרי צלב אדום בין עצורים לבין בני משפחה מדרגה ראשונה".

אלפרדו מאלה

על שולחנה של נתנאל נוחותות כבשגרה בקשות, דחופות, המייצגות אנשים עם צרכים שונים. מעבר לכך, שגרת יומה כוללת תוכנית לביקורי משפחות. "אני מוציאה תוכנית לכל בתי הסוהר, המחסומים והצבא. זו העבודה העיקרית וזו משימה כבדה מאוד, בעיקר בגלל הלוגיסטיקה. אני צריכה להתמודד עם ההגבלות בלוח הזמנים של המחסומים, למשל, או של כוחות המשטרה שמוגבלים במספר הכניסות ליום, ואני חייבת לתמוך. ברגע שהמבקרים נכנסים לארץ, הם תחת אחריותנו. הם נוסעים למתקני שב"ס באוטובוסים שאנחנו מממנים, ולכן ברגע שיש בעיה שב"ס פונה אלינו".

נתנאל מקיימת סיורים במתקני שב"ס ובודקת את היחס למבקרים. "כשמגיעים אוטובוסים עם המשפחות, בכל ביקור במתקן אחד מדובר על

"אני מאמינה שלמאמץ

שאני משקיעה בבני

המשפחות ובאסירים

יש פן חיובי בקשר בין

העמים"

שישה-שבעה אוטובוסים. מספר האנשים האדיר יוצר בעיה לוגיסטית. אני נותנת טיפים איך להתנהג עם המבקרים, שנאלצים להמתין לעתים יום שלם עד שאחרון המבקרים סיים את הביקור". נתנאל מבקרת באופן קבוע בבתי הכלא 'קציעות', 'מגידו', 'נפחא', 'רמון', 'הדרים', 'שרון', 'דמון', 'גלבוע' ו'שאטה'. "מדברים על יותר מ-20 אלף מבקרים בחודש, אם אין עוצר. הדבר בהחלט לא פשוט". שיתוף הפעולה עם שב"ס מתנהל לשביעות רצונה, היא מאשרת. הקשרים שרקמה במהלך שנות העבודה מתוארים על ידי כההליך של צמיחה וגדילה משותפות של שני הארגונים, תוך מציאת פתרונות לטובת האינטרסים ההדדיים.

העבודה הפכה לאתגר

ג'יאל נתנאל מהלכת בזהירות על קו התפר העדין המפריד בין היותה יהודיה וישראלית מצד אחד, לבין מחויבותה לדאוג למילוי זכויותיהם של המשפחות הפלשתיניות והאסירים שבטיפולה, מצד שני. היא גם נציגה של ארגון בינלאומי בעל מטרות בינלאומיות, המנהלת דרך קבע מגעים עם גופים ממשלתיים הממונים, מעצם הגדרתם, על שמירת האינטרס הישראלי. המיצוב של נתנאל במפה הזו אינו פשוט, אבל אם יש לה קונפליקט היא לא מסגירה אותו. תפיסת העולם שלה גורסת שהיא ממלאת משימה חשובה, לא פחות חשובה לאינטרס הישראלי. "גדלתי בטוניס ובצרפת", היא מספרת, "במציאות שבה חיו יחד ערבים ויהודים. זה הבסיס שלי וזו האמונה שלי. אני מאמינה בבני

הומניטארי. מדובר על משפחות, על בני אדם. כישראלית וכיהודיה חשוב לי להראות שאנו אנושיים. בעיני, להיות יהודי משמעותו להיות אנושי, וכיהודיה זו תרומה שעלי לתת".

בכל זאת, מדובר למשל על קרובי הבטחוניים, שהם אנשים עם דם על הידיים. "אני לא נכנסת לפרטים ולא מתעניינת במה עשה האסיר ולמה", היא נחרצת. "אין לי התייחסות אישית. המדינה

אדם שרוצים לחיות ביחד".

את התפקיד קיבלה מייד לאחר עלייתה ארצה. "בהתחלה הייתי בהלם. רק הגעתי לישראל, וכבר לעבוד ככזו עבודה. די מהר ראיתי בכך יותר אתגר מאשר עבודה. להערכתי, אני עוזרת לישראלים לא פחות מאשר לפלשתינים. אולי קל לי יותר בגלל שלא נולדתי בארץ. אני שלמה עם עצמי ומרגישה שלא רק שאיני עושה משהו רע, אלא עושה משהו

הבדל מוסרי

רב כלאי רגב דחרוג', ראש ענף מבצעים בשב"ס, מונע על ידי מצפונו: העבודה עם הצלב האדום חיונית

במסגרת תפקידו כראש ענף מבצעים, רב כלאי רגב דחרוג' מתאם את רוב עבודת המטה בין כל הגופים: משטרה, צבא, הצלה וגם הצלב האדום. "צריך להבין את ההקשר של הצלב האדום בתוך בתי הסוהר", הוא מסביר. "אנשי הצלב האדום מתאמים את הביקורים בין הפלשתינים לשב"ס. לולא הם, לא היה מי שיתאם ואפילו מי שיזמין אוטובוסים. למעשה, בלעדיהם לא היו מגיעים מבקרים לאסירים, ובוודאי שלא היו אישורים מהמינהל האזרחי. הם המנצח על התזמורת הזו".

אנשי ענף המבצעים שייכים למנהל הביטחון שמנהל את עבודת האג"מ של שב"ס. הצלב האדום עובד מול אג"מ ברמת המחוז וברמת בתי הסוהר. שב"ס מחויב לספק את כל צרכי האסיר, אבל לדברי רב כלאי דחרוג', לאסיר יש זכות לבקש בגדים באמצעות המבקרים. בהקשר זה, מצבם של אסירי עזה הפך לבעייתי מרגע ההשתלטות של חמאס וההכרזה של ישראל על עזה כ"רשות עוינת". לאסירי עזה אין כיום ביקורים, ולכן אינם יכולים לקבל בגדים נוספים. כך גם האסירים הירדניים והלבנוניים. "כאן נכנס הצלב

רב כלאי רגב דחרוג'

האדום לפעולה ובאמצעותו ניתן להעביר ציוד נוסף לאסירים אלה", אמר. רב כלאי דחרוג' נמצא בקשר יומי עם ג'ואל נתנאל ואלפרדו מאלה. "הקשר הוא סביב הביקורים והאוטובוסים שיוצאים מעטרות, משער אפרים, ממיתר ועוד. המבקרים עוברים בידוק והאוטובוס יוצא עם ליווי משטרה או צבא בדרך לבית הסוהר. הקשר עם אנשי הצלב האדום מתקיים במקרים של עיכוב במעברים, איחורים או ליווי שלא הגיע. כך גם בנושא שחרורים. אנשי הצלב האדום מראיינים את המועמדים לשחרור. הם בודקים, למשל, אם המועמדים מעוניינים להשתחרר, ומוודאים שהם משוחררים ומגיעים למקום שממנו באו - עזה או אזור יהודה ושומרון. אם יש בעיות הם משתפים אותנו. כל הבדיקות שלהם מתבצעות, כמובן, במקביל לבדיקות שלנו".

דחרוג' מדבר על קיום החוק מול החובה המוסרית שלו ושל אנשיו: "העבודה שלנו בנושא האסירים היא הרבה מעבר לקיום החוק הבינלאומי. ההיבט שלנו מוסרי, אנחנו חייבים זאת לעצמנו. זה מבדיל אותנו מהם. אפשר לצאת ידי חובה ולקיים את החוק בצורה רובוטית, לא לראות את האנשים. אצלנו, המצפון שלנו מניע את הפעילות. אם אני לא מחויב ליושרה הפנימית שלי כנציג של עם ומדינה, אין לי צידוק להחזיק אסירים. מצד אחד, עצרנו אותם והם בדינו. מצד שני, לא הפקרנו אותם להתמודד עם מה שאנחנו מתמודדים - עם החיילים החטופים. לי זה אומר שבכל יום אני יותר טוב מהם, כי לא איבדתי צלם אנוש. אני מתייחס ליריב, לאויב, כאל אדם - ולא כאל מישהו שצריך להרוג".

האסירים בקשות רבות, גדולות וקטנות. "המשפחות מבקשות לדעת את מספר הקנטינה על מנת לשלוח לאסיר כסף, או לבדוק אם ניתן לבקרו, או שהבן בשלילה, ואם כן - עד מתי? שואלים גם אם ניתן להביא בגדים, למשל עכשיו, לקראת החורף". השלום הוא נושא שמהדהד אצל נתנאל מדי יום. כל בעיה שעולה, כל מפגש, מחזירים אותה למסקנה ההגיונית היחידה: "אני אידיאליסטית. אפילו שהמציאות לא משקפת מצב כזה כיום, אני בכל זאת חושבת שאנחנו יכולים לחיות בהדרגה. אני מאחלת לנו ולפלשתינים שלא נצטרך את הצלב האדום ושנוכל פשוט להסתדר. אני אומרת להם: 'הלוואי שלא הייתי צריכה לעבוד אתכם'".

זה היה לפני הרבה שנים ועכשיו לא נתנו לה להיכנס. כתבתי מכתב וביקשתי אישור עבורה. בעקבות המכתב שלי ביטלו לה את השלילה והיא קיבלה אישור". בסופו של דבר, מסכמת נתנאל, "אני מטפלת בעיקר במקרים קיצוניים ובבקשות לא שגרתיות".

הקשר עם שב"ס אינו חד-סטרי. לעיתים היא מקבלת פניות משב"ס ליצור קשר עם משפחה מסוימת, להביא, למשל, תעודת פטירה עבור אסיר, או לברר מדוע אמא שלו לא באה לבקר. "אנחנו בודקים ואני חוזרת עם התשובה. יש הדריות. אנחנו עובדים במשולש שכולל אסירים-שב"ס-צלב אדום, כאשר אנחנו משמשים מתווכים". למשפחות

החליטה שהאנשים האלה יקבלו ביקורים, יש אמנה והם זכאים לביקורים על פי חוק. זה לא שונה כאן מאשר בשאר העולם, וזו הפעילות של הצלב האדום בכל מדינה".

ניכר בג'ואל נתנאל שההתמודדות בכל זאת קיימת לצד המקצועיות שהיא מקרינה. "אני אמא. כשאני רואה אמא שלא יכולה לראות את הבן שלה, כואב לי, כואב כבן-אדם. ברגעים האלה אני

"אני מאחלת לנו ולפלשתינים שלא נזדקק לצלב האדום ושנוכל פשוט להסתדר"

לא רואה רק אויב. אני רואה את המצוקה נטו". יחד עם זאת, היא אומרת, בכל יום, בכל פעילות, היא רואה לנגד עיניה את תדמית מדינת ישראל, מודעת לכך שהתדמית הזו עלולה להתרסק בגלל "הדברים הקטנים" לכאורה. "אני רוצה שיידעו שאנחנו הישראלים איננו מפלצות. שבני המשפחה, המבקרים, לא יגידו כשיחזרו לבתיהם שהתעמרו בהם, שלא התייחסו אליהם בהוגנות. אני מאמינה שלמאמץ שאני משקיעה בבני המשפחות ובאסירים יש פן חיובי בקשר בין העמים, קצת פה קצת שם, ואולי יום אחד יהיה כאן ים גדול של שלום".

"הולכת עד הסוף"

נקודת המוצא של נתנאל היא שאי אפשר לתת עונש ציבורי. "צריך להפריד", היא מסבירה. "הבן הרי כבר מקבל את העונש שלו. עבור אמו הוא עדיין הבן שלה, בין שהוא פלילי ובין שבטחוני. אין לי נקודת מוצא אחרת". אישורים לביקורים מונפקים אחת לשלושה חודשים, ולמי שמנוע מסיבה בטחונית מונפק אישור חד-פעמי - הכל תלוי בשלטונות הצבא.

נתנאל מתארת את דרך הייסורים שעוברת שיירת האוטובוסים של המבקרים. "הם קמים בארבע-חמש לפנות בוקר וחוזרים בחצות הלילה, תלוי במיקום הכלא. הנסיעות הארוכות ביותר הן מג'נין ל'נפחא' או ל'קציעות' ללא הפסקה בדרך, גם לא לעשיית צרכים. כך הם מגיעים לכלא, במצבי מצוקה".

אפשר למלא את התפקיד אחרת, היא מהרהרת; אפשר להפוך את העבודה לביורוקרטית יותר, לעבוד עם "ראש קטן". אבל כמי שחשה שליחות בתפקיד ואמונה בו, מודה נתנאל, היא "הולכת עד הסוף", וכך מכינים אותה כולם. "לפני יומיים הגיעה בקשה של אשת אסיר שנעצר פעם שנייה. כשנעצר לראשונה, היא ניסתה להבריח לו משהו.